

PRAVOPIŠNE UPUTE

za studentice i studente pri pisanju seminarskih, završnih i diplomskih radova

Ove su upute pripremljene u želji da se studenticama i studentima približe pravopisna pravila, kojih bi se trebali držati pri pisanju seminarskih, završnih i diplomskih radova, i tako pridonijeti poboljšanju razine uporabe standarda hrvatskoga jezika u svojim stručnim i znanstvenim radovima.

Upute se temelje na tri osnovna izvora:

- na **Izdavačkom standardu** Sveučilišta u Rijeci
- na **Hrvatskom pravopisu**, Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013. (dostupan je besplatno na e-adresi: www.pravopis.hr)
- na **Gramatici hrvatskoga jezika** za gimnazije i visoka učilišta, Silić, J., Pranjković, I., ŠK, Zagreb, 2007., 2. izdanje.

Upute su strukturirane prema osnovnim dijelovima seminarskih, završnih i diplomskih radova i podijeljene na sljedeće segmente:

1. naslovnica
2. sadržaj
3. tekst rada
4. popis bibliografskih jedinica
5. najčešće pravopisne greške u studentskim radovima i kako ih izbjeći
6. opće napomene o znanstvenom stilu pisanja.

1. NASLOVNICA

Naslovi i podnaslovi pišu se bez točke na kraju.

Godina ima obavezno točku: **Opatija, 2015.** (Nije potrebno pisati g. ili god. ili godine, u ovom slučaju, mada je u samom radu možda potrebno.)

Naziv kolegija: Naziv kolegija velikim slovom.

Mentor: **prof. dr. sc.** (titule se pišu malim slovom i s prazninama između).

2. SADRŽAJ

Uvod, zaključak, literatura, popis ilustracija i prilozi ne obilježavaju se brojem ispred, a ostale cjeline, prema hrvatskom pravopisu moraju se obilježiti brojevima tako da svaki broj ima točku. Preporučuje se da brojčane oznake u vertikalnoj organizaciji teksta imaju najviše trobrojčani slijed, tj. da se segmentacija vrši najviše na tri razine. Između brojčanih oznaka i na kraju njih pišu se točke:

- 1.
- 1.1.
- 1.1.1.
- 1.1.2.
- 1.2.
- 2.
- 2.1.
- 2.1.1.
- 2.1.2. itd.

3. TEKST RADA

Citiranje (navođenje) i parafraziranje

Citirati se mogu dijelovi tuđega teksta različite dužine (pojedina riječ, skupina riječi, dio rečenice, rečenica, više rečenica, odlomak itd.).

Citat kraći od rečenice – **uvijek omeđen navodnicima** – uklapa se na različita mjesta u rečenicu. Ako dolazi na početku rečenice redovito se piše velikim početnim slovom, u protivnom malim (osim ako se, u skladu s pravilima o pisanju velikog početnog slova u naslovu, ne piše velikim početnim slovom).

Ako riječi ili tekst koji se citiraju sadrže navodnike, oni se zamjenjuju **polunavodnicima**, npr.:

Kao i Hagege u svojoj knjizi *Zaustaviti izumiranje jezika* „o 'ugroženim jezicima' govorit ćemo u slučaju onih jezika koji će u predvidljivoj budućnosti, a najduže u trajanju jednoga ljudskog života, biti u opasnosti“.

Citati duži od četiri retka izdvajaju se u zasebni odlomak, uvučen u odnosu na ostatak teksta (veća lijeva margina). Pišu se sitnijim slogom i ne obilježavaju se navodnicima, npr.:

Pritom je potrebno ponajprije odrediti u kakvu su odnosu norma i sustav. O tome odnosu J. Silić 1983. godine u svojoj raspravi pod naslovom *Nekoliko misli o normi* kaže:

Iako norma pretpostavlja sistem (ona mora odgovarati njegovim unutarnjim zakonima), to ne znači da se normativnost jezične činjenice mora poistovjećivati sa sistemnošću jezične činjenice. Drugim riječima, jezična činjenica može zadovoljavati normu, a da ne zadovoljava sistem. Isto tako može zadovoljavati sistem, a da ne zadovoljava normu. To omogućava svojevrsnu uzajamnu nezavisnost norme i sistema.

Citate iz tekstova na jeziku različitim od jezika rada valja donijeti **prevedene na jezik rada**. Ako se takvi citati prenose iz prethodno objavljene publikacije koja sadrži prijevod citiranoga teksta, dovoljno je navesti uputnicu na izvor iz kojega je prijevod preuzet. Ako je pak autor za potrebe pisanja rada sam preveo citirani ulomak, uz uputnicu na izvor potrebno je dodati napomenu *prev. a.* ili *prev. N. N.* (autorovi inicijali). Pritom je moguće u tekst rada uvrstiti prijevod ulomka, a isti ulomak na izvornome jeziku dati u bilješci ili pak obrnuto: u tekst rada uvrstiti ulomak na izvornome jeziku, a u bilješci njegov prijevod.

Bilješke/podrubne bilješke/podrubnice/fusnote

U nekim se znanstvenim i stručnim tekstovima **autorova dodatna objašnjenja, komentari i druga zapažanja** te bibliografske napomene donose u posebnim bilješkama. One se mogu pisati **na dnu stranice** na kojoj se nalazi tekst na koji se odnose, obično odijeljene crtom koja se proteže jednim dijelom stranice (tzv. **podrubne bilješke, podrubnice ili fusnote**) ili na kraju teksta/cjeline, odnosno knjige (tzv. završne bilješke ili endnote). Bilješke se i mjesto u tekstu na koje se odnose obilježavaju posebnim sustavom znakova.

Uz pojedinu se riječ, dio rečenice, rečenicu ili dio teksta piše **brojčana oznaka** (sitnija brojka u eksponentu s desne strane teksta na koji se odnosi). Brojčana se oznaka priljubljuje uz tekst na koji se vezuje bilješka (bez bjeline s lijeve strane). Ako je bilježaka u tekstu više, nižu se i brojčane oznake. Na dnu stranice ili na kraju teksta, poglavlja ili knjige ponavljaju se iste oznake te se uz njih navode – u pravilu pisane sitnijim slovima – bilješke, npr.:

[Jezični autostereotipi¹ svoj odraz mogu imati i na pravopisnome planu.](#)

Uz pojedinu se riječ, dio rečenice, rečenicu ili dio teksta piše **zvjezdica**. Zvjezdica se priljubljuje uz tekst na koji se vezuje bilješka (bez bjeline s lijeve strane). Zvezdice se kao oznake za bilješke pišu ako je bilježaka u tekstu manje (do tri).

Isticanje u tekstu

Nakošeno se pismo (kurziv, italik) upotrebljava:

- umjesto navodnika pri doslovnu navođenju tuđih riječi (u dijalozima), odnosno u riječima ili skupovima riječi kojima se iskazuje drugačije, preneseno ili suprotno značenje, netočno ili neprecizno značenje, neslaganje, sumnja, ironija;
- za izvorno pisanje stranih riječi i izraza;
- za pisanje naslova knjiga, zbornika, novina, časopisa te dijelova naziva (tj. užih naziva) udruga, ustanova, tvrtki, sportskih klubova i sl.;
- za isticanje riječi ili skupina riječi (onih na kojima je rečenični/iskazni naglasak ili se nabrajaju).

Podebljano se pismo (bold, fet) upotrebljava:

- za naslove, podnaslove, katkad i za upućivanja u tekstu;
- za isticanja kada je nakošeno pismo (kurziv, italik) već upotrijebljeno s drugom svrhom (npr. za navođenje primjera ili za pisanje stranih riječi i sl.).

U nekim se tipovima tekstova, za specifične potrebe, mogu kadšto javiti i drugi načini isticanja, npr. **podcrtavanje ili razmaknuto (spacionirano)** pisanje.

Tablični i slikovni prilozi

Tablične i slikovne priloge potrebno je pri uvođenju u tekst imenovati i opisati.

Naziv i opis tablice navodi se iznad tablice, a naziv i **opis slike ispod slike**: navodi se natpis „Tablica“ (s rednim brojem) za tablične priloge, odnosno potpis „Slika“ (s rednim brojem) za slike, crteže, fotografije i grafove. Pri pozivanjima na slike ili tablice u tekstu, kao i pri upućivanju na njih veliko slovo postaje malo, a redni broj glavni.

Npr.

[Tablica 1. XXXXXXXXX \(iznad tablice\).](#)

[U tekstu: U tablici 1 prikazuje se...](#)

[Slika 2. XXXXXXXXX \(ispod slike\)](#)

[Na slici 2 može se uočiti...](#)

¹ Jezični autostereotip skup je mišljenja i stavova o vlastitu jeziku i o vlastitoj jezičnoj kompetenciji (Wrocławska, 1999; nav. prema Kryžan-Stanojević, 2006). Jezičnim se autostereotipom naziva pojava da govornik doživljava neke značajke vlastita jezika kao bitne i nezaobilazne, drugim riječima kao izraz jezičnoga identiteta.

Napomene o uporabi kratica

Sve kratice koje se rabe u tekstu valja razriješiti, i to na način uobičajen u pojedinoj struci (na primjer u tijelu teksta pri prvom spominjanju treba se prvo koristiti puni naziv, a nakon toga se može rabiti kratica: Europska unija – EU, bruto društveni proizvod – BDP i sl.).

4. POPIS BIBLIOGRAFSKIH JEDINICA

Postoje dvije temeljne prakse navođenja literature.

Prema jednoj na popisu se navode samo oni izvori na koje se autor izravno referira (poziva) u tekstu, bilo da ih citira/parafrazira, bilo da na njih upućuje. Tada se obično govori o **popisu citirane literature (referencama)**.

Prema drugoj na popisu se, prema autorovoj procjeni, navode sva važnija (relevantna) djela za određenu temu, neovisno o tome jesu li u radu citirana/parafrazirana, odnosno spomenuta ili nisu. Tada se obično govori o izboru iz literature, o popisu odabrane literature ili, jednostavno, o **popisu literature**.

Bibliografske jedinice mogu se pisati prema različitim pravilima (Hrvatski pravopis 2013: 115–117).

5. NAJČEŠĆE PRAVOPISNE GREŠKE U STUDENTSKIM RADOVIMA I KAKO IH IZBJEĆI

Pravopisna analiza seminarskih, završnih i diplomskih radova pokazala je da se neke pravopisne greške stalno ponavljaju. U nastavku se navode one koje su najčešće.

Rutinska uporaba programa za provjeru hrvatskoga jezika (**spelling check**) korisna je posebice zbog pogrešaka u pisanju na tipkovnici (tipfelera), netočnoj uporabi č i ć, ije/je/e koje taj program dobro uočava, ali treba biti oprezan kod nekih drugih prijedloga jezičnih rješenja jer možda ne odgovaraju zadanom tekstu.

Lektura studentskih radova je temeljena na Hrvatskom pravopisu, Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013. Stranica/-e uz primjer odnose se na stranice u pravopisu.

1. Veliko/malo slovo:

- [bolonjski proces / bolonja](#) (razg.) malim slovom, str. 38, ali [Bolonjska deklaracija](#) velikim jer je to naziv deklaracije.
- [Europska unija](#) (a ne više Europska Unija), str. 25 i 139 paragraf 8.
- [istok \(istočni narodi / istočne zemlje\)](#), [zapad \(zapadni narodi / zapadne zemlje, zapadna Europa, eurozona, eurotržište, šengenski prostor, teritorijske vode, zaštićeni ekološko-ribolovni pojas, hotel Westin](#) (kada hotel nije dio imena), [Hotel Antunović](#) (kada je hotel dio imena), [rijčko sveučilište](#) umjesto [Sveučilište u Rijeci](#).

2. Navodnici: „xxxx“ i polunavodnici: 'xxxx' pravila na str. 109, 110:

- Navodnicima se označuje navod (citat) ili upravni govor; ironija („[Briljirala](#)“ je na testu.);
- isticanje naslova ili imena ([Dječji vrtić „Potočnica](#)“).
- Polunavodnicima se označuje: naslov, ime ili navod u navodu („[Xxxxxx 'xxxx' xxxxxx](#)“.) i značenje riječi ([Prijedlog kraj znači 'u neposrednoj blizini'](#)!).

3. Bibliografske jedinice, str. 116, po autoru/autorima, iz časopisa, zbornika, s mrežnih stranica, radovi u elektroničkom časopisu, u elektroničkom mediju, diplomski, magistarski, disertacija.
4. Navođenje u tekstu, str. 117: (Karabalić 2010: 139), (Silić i Pranjković 2005: 97–99), (Birtić i dr. 2012: 297), (Vukušić, Zoričić i Grasselli-Vukušić 2007).

5. Pisanje riječi iz stranih jezika, str. 67.

Kada se strane riječi pišu izvorno treba ih pisati kosim slovima (kurzivom): *attachment*, *wellness...* mada je bolje koristiti naš izraz ako postoji: *attachment* – privitak, *printer* – pisač.

Polusloženice: *offshore-tvrtka*, *wellness-centar*.

Prilagođeno hrvatskom jeziku (nema kurziva): *brend*, *intervju*, *kapučino*, *viski*, *menadžerski*, *someljerski*, *euro*, *franak*, *funta*, *subperiodizacija* (lat. prefiks sub), *supkategorija* (lat. prefiks sub podliježe jednačenju po zvučnosti).

6. Nabranjanje jedno ispod drugoga.

Bez zareza na kraju svake natuknice, ali s točkom na kraju (str. 40).

Osnovni su dijelovi poslovnoga pisma:

- zaglavlje
- adresa primatelja
- mjesto i datum
- predmet
- sadržaj
- pozdrav
- potpis.

S točkom na kraju svake natuknice ako je CIJELA REČENICA (str. 40) npr.:

Dizala u zgradi moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

- Na ulazu u kabinu dizala, moraju biti ugrađena vrata kabine.
- U kabini dizala mora se nalaziti pokazivač položaja kabine.

Pri uspravnom/vertikalnom nabranjanju, na kraju redaka pri NEREČENIČNOM NABRAJANJU ne treba pisati zarez ni točku sa zarezom (str. 40).

7. Kada se piše sljedeći, a kada slijedeći? Str. 138.

- sljedeći primjeri: xxxx, xxx, xxx, xxxx.
- slijedeći metodologiju...

8. Str. 34 t) nastavni kolegiji, školski i drugi predmeti pišu se velikim slovom: *Matematika*, ali u općem kontekstu (*Dobio sam jedinicu iz matematike.*) piše se malim slovom.

Također se malim slovom pišu opći nazivi: *studij*, *poslijediplomski specijalistički studij pomorsko pravo...*

9. Kada uporabiti spojnicu (- str. 104–106, 49, 52,), a kada crticu (– str. 106–107)

Spojnicu (-): bez bjelina ([aperitiv-bar](#), [istok-sjeveroistok](#), [sat-dva](#), [Ana-Marija](#) (mada može i [Ana Marija](#) i [Anamarija](#)), [Brlić-Mažuranić](#), [hrvatsko-engleski](#), [hi-fi](#); [café-bar](#), [čarter-linija](#), [paket-aranžman](#), [pilot-projekt](#), [pire-krumpir](#), [tartar-umak](#), [e-adresa](#), [e-pošta](#), [radio-televizija](#), [džin-tonik](#); [političko-ekonomski](#), [crikveničko-vinodolski](#), [UN-ov](#); [sat-dva](#), [riječ-dvije](#); [malo-pomalo](#), [zbrda-zdola](#), [tip-top](#)).

Crticu (–): ima bjeline ispred i iza u značenju 'od – do': [2010. – 2012.](#), [autocesta Split – Zagreb](#), [let Zagreb – Pariz](#), [ponedjeljak – petak](#), [30 – 45 minuta](#), [A – Ž](#).

Pri uspravnom nabranjanju:

- [xxxxxx](#)
- [xxxxxx](#)
- [xxxx.](#)

Bez spojnice i crtice (str. 130 –132): sve riječi koje se tvore dodavanjem prefiksa (prefiksoida) npr. [agroturizam](#), [aeroklub](#), [eurozona...](#)

10. Bjelina (prazan prostor) str. 83 se nalazi:

- između sastavnica nadnevka (datuma): [24. 12. 1998.](#)
- između titula i drugih kratica: [prof. dr. sc.](#), [pr. Kr.](#)
- Bjelina se ne nalazi: unutar zagrada ([....](#)), unutar navodnika ([„...“](#)) i ostalo.

11. Dvotočka se ne piše (str. 101) iza naslova pod kojim se što nabranja ili popisuje:

[Sadržaj](#)
[Kazalo](#)
[Popis](#)
[Pregled i sl.](#)

12. Kada se citira autora ne dolaze titule: [prema Kotleru...](#)

13. Fus nota/bilješka/podrubak smatra se rečenicom pa mora započeti velikim slovom i završiti točkom na kraju. Isto vrijedi i za bibliografsku bilješku: veliko slovo na početku i točka na kraju.

14. *S/sa* → š je uvijek, a š samo ispred: s, z, š, ž, ps i sa mnom.

15. Ulazak i ulaz → [Ulazak Hrvatske u EU \(čin\)](#). [Na ulazu u zgradu \(mjesto\)](#).

16. Nastavak -ač [slušač kolegija](#) (kada je cilj slušati), -telj [slušatelj](#) (kada je to radnja – slušati).

17. Umjesto postavljanja pitanja s DA LI, bolje je postavljati pitanje s JE LI, ili HOĆEŠ LI, ili neki drugi glagol + li.

18. Doprinijeti, doprinos → bolje je [pridonijeti](#), [prinos](#).

19. Ne može zajedno stajati: no međutim! Međutim se koristi na početku rečenice, a no unutar rečenice.

20. Navezak -a u genitivu (genitivni nastavak -og) dolazi uvijek u stilu visoke razine kao što je znanstveni (a dva i više genitiva jedan do drugoga – samo prvi ima navezak -a, npr. *dotičnoga jezičnog sustava, hrvatskoga književnog jezika, cjelokupnoga marketinškog potencijala*), a ne mora u razgovornom stilu i ostalim stilovima niže razine.
21. *Od 1990-ih*, a ne -tih jer dolazi od *devedeset-ih*.
22. Nije 80-tim, nego *80-im* jer dolazi od *osamdeset-im*.
23. *30-ak*, a ne 30-tak (dolazi od *trideset-ak*).
24. Tok/tijek → tijekom = u vremenu (*tijekom dana i tijekom tjedana*); tok = u prostoru (*tokovi trgovine, tokovi novca...*).
25. Ovdje spadaju... nije dobro već treba → *Ovdje pripadaju...* (spadati znači padati s nečega).
26. Srednje + vjekovni = *srednjovjekovni* (Ovaj o se zove 'spojni morfem o'). Isto: srednje + dalmatinski = *srednjodalmatinski*.
27. Ne kaže se u nominativu turista nego: *N turist, G turista, D turistu...*
28. Futur ima dva oblika: *će koristiti i koristit će, će biti i bit će...* Kada je u inverziji gubi -i.
29. Tour operatori → hrv. *turoperatori*.
30. Nositelj → *nastavak -telj koristi se za živo, a -lac za neživo*.
31. Koji/kojeg → Koji se koristi za neživo, a kojeg za živo. Primjeri: *„Govorio sam ti o prijatelju kojeg sam jučer susreo. Nosio sam knjigu koju si mi posudio.“*
32. Prije se pisala riječ *internet* velikim slovom pod utjecajem engleskoga, ali sada je postala opća imenica pa se piše malim. str. 140–141, *internet-stranica* piše se sa spojnicom.
33. Nije diverzifikacija nego *diversifikacija*.
34. Cluster → *klaster* (Strana se riječ asimilirala i postala je hrvatski termin.).
35. Brand → *brend* (Strana se riječ asimilirala i postala je hrvatski termin.).
36. -ije/je- u komparaciji pridjeva: *vrijedan – vrjedniji – najvrjedniji; lijep, ljepši najljepši...*
37. Vjerovatno → *vjerojatno*.
38. Menú (franc.) se prema Klaiću (Rječnik stranih riječi) piše hrv. *meni, menija, meniji*.
39. Teorijsko i teoretsko imaju različito značenje → teorijsko znanje (od teorija), teoretska mogućnost (pretpostavka).
40. Riječi na -ov, -ev, -in imaju imeničku deklinaciju/sklonidbu, a ne pridjevsku (Točno je: *„Na Jelačićevu trgu“*, a nije točno: *„Na Jelačićevom trgu“*).

41. Ulomak i odlomak → ulomak je dio teksta, a odlomak znači 'odlomiti nešto'.
42. Zbog i radi → **Zatvoreno je zbog bolesti** (uzrok: zato što). **Zatvoreno je radi odlaska na službeni put** (namjera).
43. Određeni/neodređeni pridjev. Ako odgovara na pitanje: kakav? → **originalan, lijep...**
Ako odgovara na pitanje: koji? → **originalni, lijepi...**
44. Putem interneta → **internetom**.
45. Kratice: **d. d.** (bjelina između), **d. o. o.** (bjelina između), **i dr.** (i drugi), **itd.** (i tako dalje), **npr.** (na primjer), **tj.** (to jest), str. 76–77.
46. Pokrate, str. 78–80: **EU** (Europska unija) str. 139; iz engleskoga jezika: **Wi-Fi** (Wireless-Fidelity [vi-fi]).
Pokrate u padežima: **nominativ PGŽ, genitiv PGŽ-a, dativ PGŽ-u...**; **INA, INA-e, INA-i...**; **ACI, ACI-ja, ACI-ju... ACI-jem, ACI-jev**, str. 80.
Većina pokrata se ponaša kao imenica muškoga roda u deklinaciji/sklonidbi: **EU, EU-a, EU-u** (**EU je Hrvatskoj izrazio dobrodošlicu**. Str. 144.)
47. Novčana jedinica: **EUR** (euro) str. 82.
48. Pisanje datuma/nadnevka:
24. 12. 2014. (bjeline između brojeva), str. 83.
24. prosinca 2014.
6. XI. 1989. godine, str. 86.
49. Mjerne jedinice imaju bjelinu između broja i znaka za mjernu jedinicu/postotak/promil i dr.: **3 kg, 2 m, 220 V, 50 %, 62,5 %, 34 kn, 55 eura**, str. 84.
50. Pisanje godina: **(1991. – 1995.); 2005./2006.; 2010. – 2012.; Sretna 2016.!**
51. Znak @ (engleski at) čita se pri: **pravopis@ihji.hr**

6. OPĆE NAPOMENE O ZNANSTEVNOM STILU PISANJA

Iz Gramatike hrvatskoga jezika, str. 376-378.

Znanstveni funkcionalni stil je izrazito objektivn. Razlog je tomu taj što u znanosti vladaju zakoni logičkoga ustroja misli, koji omogućavaju da se i njezin sadržaj i njezin izraz organiziraju strogo logički.

U skladu je s time ističe se:

- *načelo objektivnosti* (znanost je oslobođena subjektivnosti) te
- *načelo apstraktnosti* (znanost je oslobođena nebitnih obilježja sadržaja poruke).

To se načelo apstraktnosti u jeziku ostvaruje uporabom **trećeg lica jednine** (prezenta, perfekta ili futura) koje ne upućuje na osobu (**impersonalan jezični izraz**), npr.: „U članku se govori o/se govorilo o/će se govoriti o...“.

U znanstvenom se radu nikada ne piše u prvom licu!

Znanstveni tekst koristi **termine** iz struke o kojoj je riječ.

Znanstvenom tekstu primjerene su i **internacionalne riječi (internacionalizmi)**. One su (zbog svoga specifičnoga ustrojstva) najjednoznačnije, pa ih znanstvenici nacionalnih jezika rabe radi boljega međusobnog razumijevanja. U tome se smislu (kao internacionalne) danas rabe i mnoge angloameričke riječi: *all inclusive, wellness, softver, online, stakeholder, brend, trend, rent-a-car, yield menadžment, input...* (U kurzivu su riječi izvorno pisane, a bez kurziva prilagođene hrvatskom jeziku.). Kada imamo hrvatsku riječ/izraz/termin za internacionalizam, bolje je koristiti hrvatsku riječ/izraz/termin: *web-site, web-stranica* → *mrežna stranica...*

Autorstvo Pravopisnih uputa za studentice i studente FMTU-a:

mr. sc. Željka Štefan
viša predavačica na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija
magistra društveno-humanističkih znanosti iz područja filologije
profesorica hrvatskoga i talijanskoga jezika
licencirana lektorica hrvatskoga jezika